

Dijital Çağda Fikri Mülkiyet Hakları ve Akıllı Telefonların Patent Savaşları: Kim Kazanıyor Kim Kaybediyor

**Intellectual Property Rights in the Digital Age and Smartphone Patent Wars:
Who is Winning and Who is loosing?**

Serpil KARLIDAĞ, Doç. Dr., Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: skarli@baskent.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

Akıllı Telefonlar,
Patent, Hegemonya,
Platform Teknolojisi,
Fikri Mülkiyet Hakları.

Öz

Günlük yaşam pratiklerini büyük ölçüde değiştiren akıllı telefonlar son yıllarda büyük patent savaşlarına sahne olmuştur. Akıllı telefonların patent savaşları teknik açıdan dikkatleri yazılım patentlerine yönlendirirken ekonomi politik açıdan Amerikan hegemonyasının korunmasıyla ilgili görülmektedir. İşletim sistemlerinin yanı sıra akıllı telefonların kullanıcılarına sağlamış olduğu uygulamalarla ABD teknolojik egemenliğini sürdürmektedir. Akıllı telefonlar daha fazla ürün ve hizmet sundukça daha fazla kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Akıllı telefonların çeşitli platformları ve hizmetleri içerecek biçimde geliştirilmesinin bir nedeni de kullanıcıların masaüstü cihazlara bağlı kalmak yerine kullanıcının her yerde sosyal paylaşımında bulunmalarını sağlamaktır. Akıllı telefonlar bir taraftan piyasa egemenliği için patentleri kullanırken diğer taraftan ABD hegemonyasının sürdürülmesinde araç olmaktadır. Bir anlamda patentler kapitalist sınıflar tarafından denetlenmekte ve sermayenin artırılmasında önemli bir araç olmaktadır. Akıllı telefonların sahip oldukları işletim sistemleri, yazılımlar ve platform teknolojileriyle nasıl hegemonya oluşturduğu, bu hegemonyanın korunup sürdürülmesinde fikri mülkiyet haklarının rolü ve bir fikri mülkiyet hakkı olan patentlerin sahiplerine sağladığı çıkar ile kamu yararı arasındaki ilişkiyi incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Keywords:

Smartphones, Patent,
Hegemony, Platform
Technology, Intellectual
Property Rights.

Abstract

Smartphones that have changed the practices of everyday life to a great extent have been the scene of major patent wars in recent years. As the smartphone patent wars have technically drawn attention to the software patents, in political economy approach it is seen as a kind of American hegemony. The US continues to be technologically dominant, with applications that smartphones have provided users with operating systems. Smartphones are preferred by more users as they offer more products and services. One reason for the development of smartphones to include various platforms and services is to enable the user to have access to social sharing everywhere instead of being connected to desktop devices. As smartphones use patents for market domination from one side, the other side is the means for sustaining US hegemony. In fact patents are controlled by capitalists and are important means of increasing capital. Thence the aim of this study is to analyze how the smartphones make hegemony with their operation systems, softwares and platform technologies, the role of intellectual property rights in the protection and maintenance of this hegemony, and the relationship between the interests of the patent owner and the public good.

Giriş

Akıllı telefonlar gerek mobil telefon şirketleri gerekse de teknoloji üreticileri için büyük ölçüde değer yaratırken yaşadıkları büyük rekabet nedeniyle birbirlerine çok sayıda dava açmaktadırlar. Birbirinden karmaşık ve sert olan bu davalar neredeyse akıllı telefon sektörünün bir özelliği olmuştur. Özellikle ABD piyasasında yaygın olan patent davalarına bakıldığında bazen tek bir davanın 1 milyar doları aştığı görülmektedir (Duhigg ve Lohr, 2012). Büyük teknoloji üreticileri arasında süren bu savaşlar, bir taraftan yenilikleri önlediği konusunda eleştirilirken, diğer taraftan tam tersine, buluş yapanların fikri mülkiyet haklarını koruyup bundan yarar sağladıkları ileri sürülmektedir (The Guardian, 31 Mart, 2014).

Teknik açıdan bakıldığında, akıllı telefon savaşlarının kapsamı geniş ve uygun olmayan patentlerden dolayı olduğu düşünülmektedir. Stuart Graham and Saurabh Vishnubhakat (2013:71), patent savaşlarının patent doktrinindeki kusurları yansıtırken yazılım patentleriyle ilgili fazla hoşgörüyü de ortaya koyduğunu belirtmektedir. Ekonomi politik açıdan bakıldığında ise, Amerikan hegemonyasının sadece kültür endüstrisiyle kalmayıp Google, Facebook, iPhone, Android gibi sosyal paylaşım siteleri, arama motorları, akıllı telefonlar ve işletim sistemleri aracılığıyla da gerçekleştiği görülmektedir. Bir anlamda platform teknolojileri olan bu yeni iletişim araçları web çağından farklı olarak fikri mülkiyet haklarını merkeze alırken bağlı buldukları işletme ve ülkelerin sermaye birikimine büyük katkıda bulunmaktadır (Jin, 2015:5). Yoğun fikri mülkiyet haklarına sahip işletmeler devlet aygıtlarını kullanarak fikri mülkiyet haklarından kaynaklanan büyük rantları kontrol etmekte ve fikri mülkiyet sahibi diğer işletmeler ve devletlerle yarışmaktadırlar (Dolcorecca, 2016:233). Yeni buluşların bu şekilde mülkleştirme ve metalaştırma yoluyla ekonomik değer yaratması sahiplerine büyük kazançlar getirirken bazı grupların dışlanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, tüm mülkiyet haklarında olduğu gibi fikri mülkiyet hakları da devlet tarafından meşrulaştırılmakta ve bu meşrulaştırma bir yandan kamu yararını temel alırken diğer taraftan dışlanmayı da haklılaştırmaktadır (Muzaka, 2015).

Rakiplerini yenmek için patentleri kullanan büyük teknoloji kuruluşları, nükleer yığınaklara benzetilen patent yığınaklarına sahip bulunmaktadır. Özellikle, akıllı telefon gibi yüksek teknolojili ürünler üreten işletmelerin bu tür patent yığınaklarına gereksinimleri bulunmaktadır. Ancak bu yığınakların ne kadarını kullandıkları ve uyguladıkları açık olmadığı gibi kimin bir diğerinin patentini ihlal ettiği de belirgin değildir. Bir akıllı telefonda aktif olarak 250.000 patentin kullanıldığından söz edilmektedir. Apple, Samsung ve Google gibi patent yığınağına sahip işletmeler rakipleriyle savaşmakta bu patentleri her zaman kullanabilmektedir. Patent davaları belirsizliklere sahip olmakla birlikte etkili olmaktadır. Önemli ürünler için verilen ihtiyati ya da men etme kararlarının büyük zararı olurken başarıyla sonuçlanan davalar kazanan işletmeye piyasanın egemenliğini sunmaktadır.

Tüm bu gelişmeler bağlamında bu çalışmanın amacı, başta iletişim ve enformasyon paylaşımı olmak üzere günlük yaşam pratiklerini büyük ölçüde değiştiren akıllı telefonların patent savaşlarını inceleyerek; a) akıllı telefonların sahip oldukları

işletim sistemleri, uygulamalar ve platform teknolojileriyle nasıl hegemonya oluşturduğu b) bu hegemonyanın korunmasında fikri mülkiyet haklarının rolü b) bir fikri mülkiyet hakkı olan patentlerin sahiplerine sağladığı çıkarlar ile kamu yararı arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Hukuk, teknoloji, ekonomi ve strateji gibi pek çok alanı içeren bu konunun bütüncül ve eleştirel bir ekonomi politik yaklaşımla ele alınması uygun görülmektedir.

Akıllı Telefonlar ve Sosyal Platformlar

Akıllı telefonlar hızlı bir şekilde geleneksel telefonların yerini alıp tüm dünyada yayılırken toplumlar üzerinde büyük etkisi olmaktadır. Akıllı telefon devrimi olarak nitelenen bu yayılma teknoloji dünyasını da önemli ölçüde etkilemiştir. Küresel olarak 2016 yılında bir buçuk milyara yakın akıllı telefon satılmış ve neredeyse herkes akıllı telefon kullanıcısı olmuştur (Gartner, 2017). Toplumsal yaşam pratikleri açısından bakıldığında, akıllı telefonlar içinde yaşadığımız dünyayı çalışma, iletişim ve enformasyonun paylaşımı açısından büyük ölçüde değiştirmiştir. Bir akıllı telefon, telefon işlevini yerine getirmesinin yanı sıra sosyal platformları, web günlüğünü, bilgisayarını, internet erişimini, video ve MP3 çaları, kamerayı, GPS'i, video kamerayı, not defterini ve oyun kasetini aynı mobil cihazda birleştirmektedir. Akıllı telefonlar aynı zamanda diğer cihazlarda da değişikliklere neden olmuştur. Apple'ın iPad'i ve onu izleyen rakiplerin tabletleri, dokunmatik ekran ve konum bildiren uygulamalar gibi akıllı telefon özellikleriyle akıllı telefonlar ve bilgisayarlar arasında köprü oluşturmuşlardır (Lloyd vd., 2011).

Akıllı telefonlar daha fazla ürün ve hizmet sundukça daha fazla kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Akıllı telefonların çeşitli platformları ve hizmetleri içerecek biçimde geliştirilmesinin bir nedeni de kullanıcıların masaüstü cihazlara bağlı kalmak yerine her yerde sosyal paylaşımında bulunmalarını sağlamaktır. Sosyal platformlar daha fazla seçenek sundukça daha çok çekici olmaktadır. Ölçek arttıkça platformların değeri artmakta ve daha çeşitli hizmet sunmaktadır. Bu da daha fazla kullanıcı ve daha fazla değer artışı biçiminde bir spiral oluşturmaktadır (Berger, 2016). Dolayısıyla günümüzde gittikçe büyüyen bir platform ekonomisi oluşmuştur. Çeşitli biçimlerde tanımı yapılan platformun uzlaşılabilir bir tanımı bulunmamaktadır. J. Mattila ve T. Seppala'ya göre (2015), platformlar, "kullanıcılara meslektaşlara, akranlara ve sunuculara bir dizi eylemde bulunma izni verirken çoğunlukla *de facto* standartlar oluşturmakta ve tüm ekosistemi değer yaratmak üzere biçimlendirmekte ve bu değeri ele geçirmektedir"(aktaran Kenney ve Zysman, 2015:2). Firefox tarayıcı ve ona ekli 8,000 uzantı ya da Apple'ın iPhone işletim sistemi IOS ve onun 140,000 uygulaması (apps) platform temelli yazılım ekosistemlerinin egemen modelleri olarak görülmektedir (Neittaanmaki, 2016:1). Platformlar konusunda çalışma yapan Jin'e göre, platform birbiriyle bağlantılı olmakla birlikte, birbirlerinden farklı üç yolla açıklanabilmektedir (2015:8). İlk olarak, bir platform donanım mimarisi olmasının yanı sıra yazılım çerçevesi de içermekte ve insanların bir dizi Web 2.0 teknolojisi kullanarak kendilerini ifade etmelerini ve çevrimiçi ortamda çeşitli paylaşımlara katılmalarını sağlamaktadır. İkinci olarak, platformlar ekonomik işletme olarak hem doğrudan hem de dolaylı olarak sermaye birikimine katkıda bulunmaktadırlar. Üçüncüsü de, platformun değeri tasarımında gizli olduğu için ister uygulama, isterse yazılım açısından olsun

platformun doğasının anlaşılması önemlidir. Çünkü Feenberg(1991), Salter (2005), Edd (2009) gibi kuramcıların belirttiği gibi teknoloji nötr bir değer taşımamakta; aksine tasarımcının kültürel yanlılıklarını, değerlerini ve iletişimsel seçimlerini yansıtmaktadır (Lin, 2015:9-10). Lawrence Lessig (1999:7) de siber alandaki mimarlığın ve bu mimarlığın sahipliğinin siber alanın nasıl kullanılacağını belirlediğini söylemektedir.

Sosyal platformlar son onbeş yılda farklı işlevlere göre çeşitlenmiştir. Öyle ki, platformlar, sosyal ağ siteleri (Facebook, LinkedIn), bloglar (Blogspot, Blogger, Wordpress), mikrobloglar (Twitter), video paylaşım platformları (Youtube, Xvideos), fotoğraf paylaşım siteleri (Instagram), wikiler (Wikipedia), işaret siteleri (Pinterest, Tumblr) gibi farklı oluşumlar içermektedir. Dijital platformlar küresel ekonominin pek çok kısmını yeniden yapılandırmaktadır. Giriş engelleri koyarak mevcut ekonomik faaliyetlerin örgütlenmesini yeniden oluşturmakta, değer yaratmanın mantığını değiştirmekte ve bu değere el koymakta, çalışma koşullarını farklı hale getirmekte ve gücü yeniden konumlandırmaktadır (Kenney ve Zysman, 2015:12).

Kore (Samsung Galaxy), Tayvan (HTC) ve Çin(Huawei) gibi Batı dışı ülkeler kendi akıllı telefonlarını ve dijital platformlarını üreterek Batı'nın özellikle de ABD'nin hegemonyasını kırmak için çaba göstermekte ancak bunda çok başarılı olamamaktadırlar. Çünkü Çin ve Hindistan kendi platformlarını oluşturmakla beraber bu platformların kullanımı, birkaç istisnanın dışında sadece kendi topraklarında ve diasporalarında kullanılmaktadır. Dolayısıyla, Android işletim sistemini içeren Google ile iOS işletim sistemini içeren Apple'ın akıllı telefonları ve tabletlerinin yanı sıra Facebook, Twitter, Youtube gibi sosyal paylaşım siteleri ABD hegemonyasını açıkça ortaya koymaktadır (Jin, 2015:6). Nitekim The Center for Global Enterprise'in sponsorluğunu yaptığı bir araştırma da Asya'nın en fazla sayıda platform firmasına sahip olmakla birlikte piyasada ABD'nin liderliğinin geçerli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Toplam 4.3 trilyon dolarlık küresel değer %70'ten fazlasını ABD platform firmaları oluştururken Asyalı platform firmaları %22'sini ve Avrupalı firmalar da sadece %4'ünü oluşturmaktadır. Apple, Google, Facebook, Amazon gibi en üstteki platform firmaları yeniliklerin ana sürükleyicisi olurken tüm dünyadaki dönüşümün de öncüsü olmakta ve standartları oluşturmaktadırlar (Berger, 2016). Lawrence Lessig (1999:6, "Code" adlı eserinde, kodun bir anlamda siber alanın yasası olduğunu belirtmekte ve "kodu" oluşturan normların, düzenlemelerin siber alandaki kontrolü sağladığını vurgulamaktadır

Christian Fuchs ve Sandoval (2011:167) da, bu platformların kapitalizmi ve egemen güçlerin başatlığını yeniden ürettiğinden söz etmektedir. Sosyal medya platformlarının ticari yapısı adeta ekonomik sansür oluşturmakta ve bu platformların kâr yapmak için kullanıcıları nasıl reklamcılara ve diğer üçüncü taraflara sattığı sorgulanmamaktadır. Kullanıcıların kendi istekleriyle üretip paylaştıkları her türlü bilgi bu platformlarda metalaşmaktadır. Sadece Wikipedia ve BBC kâr amacıyla hareket etmeyen iki sosyal platformdur (s.171). Wikipedia gönüllülerin ortak çalışmalarına dayanan bir sivil toplum örgütüyken, BBC lisans gelirleriyle faaliyet gösteren bir devlet kuruluşudur. Ancak bu biçimdeki sosyal medya mevcudun çok küçük kısmını oluşturmaktadır. Gerbaudo'da (2012), sosyal medyaya bakıldığında, demokratik ağlardan oluşan bir örgüt yapısı yerine hiyerarşi, içsel güç yapıları ve toplumsal hareketlerde de elit biçimlendirmelerinin

görüldüğünü belirtmektedir. Nitekim kapitalizm karşıtı olan ve katılımcı demokrasiyi savunan eleştirel sesler analog dünyada olduğu gibi burada da marjinalleştirilmektedir. Sosyal medya platformları bir taraftan aktivistlere daha kolay iletişim sağlamakta ancak diğer taraftan gözetim-endüstriyel kompleksine destek olmaktadır. Milyonlarca insanın farklı alanlardaki farklı rolleri ve eylemleri sosyal medya profillerinde birleşmektedir. Fuchs ve Sandoval, Edward Snowden'un PRISM'le ilgili açıklamalarından hareketle söz konusu gözetim-endüstriyel kompleksinin ne kadar tehlikeli ve tehdit edici olduğundan söz ederken Google, Facebook ve diğerlerinin Ulusal Güvenlik Ajansı'na (National Security Agency) veri sağlaması üzerinde durmakta ve devletin istihbarat kuruluşlarıyla özel işletmeler arasındaki işbirliğine vurgu yapmaktadır (2011:170).

Yenilikler, Ekonomik Büyüme ve Fikri Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet haklarının ardındaki mantık yatırımcının yeniliklere yaptığı yatırımların karşılığını almasıdır. Bunun için "taklit yasası" ya da "taklit karşıtı yasa" olarak da adlandırılabilir (O'Hearn, 2000:33). Teknolojik yenilikler ekonomik büyümenin ve refahın anahtarı olmakla birlikte, AR&GE'ye yapılan yatırımların geri alınamama riski bu alana yeterince yatırım yapılmasını engelleyebilmektedir (O'Hearn, 2000:33). Fikri mülkiyet hakları mülkiyetin tüm diğer biçimlerinde olduğu gibi genel kamunun erişimine çeşitli derecelerde kısıtlamalar getirmektedir. Bu haklar, sahibine buluşunun karşılığı olarak belirli bir süre için tekelle haklar sağlayarak ödüllendirmektedir. Bir anlamda buluşun ticarileşmesi sırasında karşılaşılabilecek risk, zaman ve işlem maliyetini elimine ederek çeşitli gelirler sağlamaktadır.

Bu haklar aynı zamanda ekonomide piyasa başarısızlığı olarak nitelenen "kamu malları"nın üretilmemesi ya da bu mallara yatırım yapılmaması tehlikesine karşı bir çare oluşturarak tüketici refahını ve kamu yararını da sağlamaktadır. Kaliforniya Üniversitesi'nde hukuk profesörü olan Robert Merges'e göre gerçekte, fikri mülkiyet hakları "piyasa başarısızlığına bir yanıt olarak çıkmıştır" (Perelman, 2002:13). Bu nedenle yasal güç yenilik sahiplerine belli bir dönem tekel hakkı sağlarken, uzun dönemde herkese yararlı olmayı amaçlamaktadır. Genelde ekonomik araştırmalar fikri mülkiyet haklarının ekonomik performansı olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Ekonomik büyümeyi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları çekmek, küresel piyasalardaki payı artırmak ve yerel ücretleri artırmak fikri mülkiyet haklarının bu olumlu özellikleri arasındadır (Graham ve Vishnubhakat, 2013:69). 1474'te Venedik'te kabul edilen ve bir anlamda modern patent sisteminin taslağı olan ilk patent yasası da yenilikçilerin, buluşçuların fikri çabalarının karşılığının ödüllendirilmesi ve herkesin yeterli bilgiye erişmesi amacıyla tasarlandı (May, 2007:4). Bu amaç yasanın önsözünde açıkça belirtilmiştir.

Ancak patentlerin etkinliği endüstriye göre değişebilmektedir. Genellikle kimya ve eczacılık gibi ayrı ürünlerin olduğu endüstrilerde daha iyi tanımlanan ve etkin olan patentler diğer endüstrilerde aynı başarıyı gösteremeyebilmektedir (Paik ve Zhu, 2013). Nitekim bütün patentlerin yarısını üreten enformasyon teknolojisi ve yazılım endüstrisi patentleri fırsat yerine sorun olarak görülmektedir (Lemley, 2012:113). Çünkü bu patentler yaratıcılığı korumak yerine kavramları korumaktadır. Çoğu kişi mekanik dünya

için planlanmış patentlerin günümüz dünyasının dijital piyasası için uygun olmadığını tartışırken (Duhigg ve Lohr, 2012) patent yasasının biçimlenmesinde rol oynamış olan yargıç Posner da “yazılım endüstrisindeki patentlerin uygun teşvik sağlamak için gerekli olduğu konusunu şüpheyle karşıladığını” belirtmiştir (Duhigg ve Lohr, 2012).

Ekonomistler yıllardır yeni teknolojilerin ortaya çıkardığı verimlilik artışı, yeniliklerin sunumu ve ekonomik büyüme gibi olumlu gelişmelerdeki fikri mülkiyet haklarının rolünü tartışmaktadır. Fritz Machlup 1950’lerde ne patent sistemiyle ne de patent sistemi olmadan yapılamayacağını belirtirken, ondan elli yıl sonra Richard Posner’da fikri mülkiyet korumasının yararının mı yoksa maliyetinin mi daha ağır bastığına karar veremediğini belirtmiştir (Shaver, 2012:1897). 20. Yüzyılın önemli ekonomistlerinden olan Schumpeter’e göre yatırımcının hızla değişen koşullar altında yaptığı yatırımlarını koruyabilmesi için patent veya geçici bir süre için üretim sürecinin saklanması gerekli olabilir (2000:8). Görüşleri klasik liberal düşünceye dayanan Friedrich Hayek ise, maddi ürünler için oluşturulan mülkiyet kavramının buluşlar için verilen patentlere, telif haklarına, ticari markalara vb. uzatılmasına karşı çıkmaktadır (1980:113). Piyasaya yapılacak her türlü müdahaleye karşı çıkan liberal ekonomistler, fikri mülkiyet haklarını rekabeti önleyen feodalca bir uygulama olarak görmektedir.

Marxist ekonomistler de özgür emek tarafından oluşturulan zihnin ürünlerinin kapitalistler tarafından kolaylıkla metalaştırılarak, yabancılaştırılmasına sıcak bakmamaktadırlar (Spinello ve Tavani, 2004:17).

Günümüzdeyse, Gould ve Gruben 1996 yılında, patent koruması üzerine çapraz ülke verilerini kullanarak yaptıkları çalışmalarında fikri mülkiyet haklarının ekonomik büyüme için önemli bir belirleyici olduğunu ortaya koymuştur (Graham ve Vishnubhakat, 2013:69). Yine Branstetter ve Saggi de fikri mülkiyet haklarının özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha fazla doğrudan yatırımları çekerken, küresel mal sepetinde yerel üretimin daha fazla yer almasını ve yerel reel işçi ücretlerinin daha yüksek olmasını sağladığını göstermişlerdir (Graham ve Vishnubhakat, 2013:69).

Bob Jessop’a göre, günümüzde tüm kapitalistler yeni fikirlere, icatlara ve yeniliklere ödemede bulunmadan erişmek istemekte ancak kendilerine ait fikri ürünlerden para kazanmak istemektedir(t.y). Enformasyonun bu biçimde metalaştırılması ve ticarileştirilmesi özellikle eğitim, tıp ve bilim alanında gerilimlere ve çatışmalara yol açmaktadır. Bu “çatışmalar kullanım değeri ve değişim değeri arasındaki çelişkinin başka bir ifadesi olurken, ” Microsoft-Linux karşıtlığında ve HP, IBM, Dell ve Compaq ile GNU/Linux ve Red Hat arasındaki stratejik birliktelik yeniden üretilmektedir (ty).

Dolayısıyla yenilikleri ve ticarileşmeyi teşvik etmesi amaçlanan fikri mülkiyet hakları her zaman olumlu sonuçlar yerine araştırmanın kısıtlanması ve rekabetin yok edilmesi gibi ters uygulamalara neden olabilmektedir. Son on yıllarda başta patentler ve telif hakları olmak üzere yapılan değişikliklerle fikri mülkiyet hakları daha sıkı bir hale getirilip, alanı genişletilirken gittikçe sözleşme yapma özgürlüğünden uzaklaşmıştır. Öyle ki günümüzdeki en yaratıcı endüstriler patent uygulamalarından hoşlanmamakta ve patentlere yeniliklere ödül yerine maliyet getiren bir unsur ya da vergi olarak bakmaktadır. Bu endüstriler yeni bir uygulama, telefon, oyun gibi yenilikleri için herhangi bir yasa düzenlemesi veya hükümetin onayına gerek duymamaktadırlar.

Hegemonya

Hegemonya kavramı eski Yunanca'daki hegemon teriminden gelmektedir. Genel olarak lider anlamına gelirken geleneksel olarak otorite, liderlik ve başatlığın bileşimine işaret etmektedir (Ives, Peter'dan aktaran Nilsson, 2007:30). İlk Rus Marxist'lerden Plekhanov ve Lenin tarafından kullanılan hegemonya kavramı, feodal/kapitalist Çar imparatorluğunun devrilmesi için oluşturulan sınıf ittifakındaki çalışan sınıfın rolüne göndermede bulunmaktadır (Nilsson, 2007:30). Bununla beraber kavramın ayrıntılı ve yaygın kullanılması İtalyan Marxist Antonio Gramsci ile başlamaktadır. Öyle ki Gramsci ve hegemonya kavramı neredeyse bütünleşmiştir. Gramsci'ye göre toplumdaki egemen gruplar kendi çıkarlarını korumak için baskıdan çok iknadın oluşan bir güç kullanmaktadırlar. Bir ilişki olarak hegemonya, gücün egemenliğinden çok siyasi ve ideolojik liderlik aracılığıyla sağlanan bir rıza oluşumudur. Bir anlamda rızanın örgütlenmesidir (Simon, 2015:17). Hegemonya sisteminde ittifaklar inşa etmek hegemonya kavramında esastır. Çalışan sınıflar ancak diğer sınıflar ile toplumsal güçlerin çıkarlarını dikkate alarak onları kendi çıkarlarıyla birleştirecek yollar bulduğunda hegemonik sınıf geliştirebilirler. Emek ve sermaye arasındaki ilişki de basit değildir. Her bir taraf kendi ittifakını güçlendirip diğerinin ittifakını bozarak güç dengesini kendi tarafına kaydırmak istemektedir (Simon, 2015:19-20). Gramsci'nin sivil toplum ve devlet arasındaki ilişkilerle ilgili görüşleri önemlidir ve bu ilişkiler ele alınmadan hegemonya kavramı tam olarak anlaşılabilir. Hegemonyayı baskıdan farklı kılan hükümet ve sivil toplum arasındaki sembiyotik ilişkilerdir (Katz, 2010). İkisinin arasındaki organik ilişkiler hegemonyayı oluşturmada ve bir grup devlete egemen olup bu egemenliği sürdürürken diğer grupların ikincilliğini korumaktadır. Devletin kontrolü hegemonya ile sağlanırken hegemonya rıza ile başarılmaktadır. Ancak ikincil grupların hegemonik ideolojiye olan rızaları özgürce yapılan seçimden çok egemen sınıfların yönlendirmesiyle oluşmaktadır (Katz, 2010). Bir anlamda Gramsci hegemonyayı egemen sınıfın bir aygıtı ya da mekanizması olarak görmektedir. Gramsci, Lenin'in hegemonya görüşünü de ele almış ve onun hegemonyayı, "devrim amacıyla çalışan sınıf ve temsilcilerinin büyük çoğunluğun desteğini kazanabilmek için benimsemeleri gereken bir strateji" görüşüne, devletin gücünün kazanılmasını ve bu gücün kazanıldıktan sonra yönetilmesini eklemiştir (Simon, 2015:18).

Bob Jessop'a göre, hegemonya kapitalist toplumlarda görülen normal ya da tipik bir durum olup tüm toplumsal güçlerin desteklenmesini sağlamaktadır. Jessop hegemonyayı özel hegemonik projeler açısından ele aldığına, Gramsci'nin hegemonya kavramının çoğunlukla kullanıldığı gibi statik uzlaşmaya ya da sağduyuya indirgenmesine karşı çıkmakta ve özel konjonktürlerde belirgin amaçlar karşısındaki dinamik liderliğin önemine dikkat çekmektedir. Yine Gramsci'nin "ulusal-popüler" kavramıyla ilişkili olarak başat sınıfın hegemonyasının sağlanmasında sınıf dışı güçlere dikkat çekmektedir (1983). Ekonomik hegemonya da sadece ulusal ekonomilerde olmayıp, sermayenin bir ya da daha fazla ulusal sermayenin liderliğinde küresel dolaşımıyla oluşmaktadır. Bu da çeşitli ulusal stratejilerin küresel hegemonik stratejilerle uyumlu olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda Jessop, ekonomik hegemonya en iyi ekonominin başatlığıyla güven altına alınır diyerek Gramsciye atıfta bulunmaktadır. Jessop, ayrıca, "devletin gücünün baskıyla donatılmış hegemonya" olarak en iyi biçimde yorumlanırken sermayenin genişletilmiş

yeniden üretiminin de en iyi “ekonomik egemenlikle donatılmış ekonomik hegemonya” olarak görüldüğünü belirtmektedir (1983).

Hall’e göre kültür hegemonyası baskı yoluyla elde edilemez ve bir ölçüde tabi sınıfın rızasını gerektirmektedir. Rızanın elde edilmesinin yolu ise bastırılan grupların kültürlerine doğrudan karşı çıkmak yerine onların baskın kültür içerisinde kendilerine bir yer bulabilmelerini sağlamaktır. Egemen düzenin desteklenmesi için tabi sınıflar kültür kurumlarına ve yapılarına yerleştirilir ve çoğunlukla elitler tarafından denetlenirler. Tabi sınıflar hegemonik kültürün fikirlerine ve beklentilerine uyum sağlamalıdır (Hall, ty). Dolayısıyla, hegemonik kültürler kitleler tarafından kabul edilirler çünkü kendi kültürlerinden parça bulurlar. Hegemonik kültür herkesi kucaklıyormuş gibi görünür. Kitlelerin hegemonik kültürü kabul etmelerinin diğer bir nedeni de yukarıda belirttiği gibi, onların kültür kurumlarını, yaşamaları ve çalışmalarını için gerekli örgütler olarak görmeleridir. Kitleler yaşamlarını sürdürebilmeleri için bir ölçüde elit kültürü kabul etmelidir. Bu bağlamda Hall’e göre hegemonya, belirli grupların ittifak sağlayarak tabi gruplar üzerinde “toplam sosyal otorite” kullanmak için sadece baskı kullanmak ya da doğrudan yönetici fikirleri uygulamak yerine rızanın kazanılarak egemen gücün meşrulaştırılması ve doğallaştırılmasıdır (Hall,1977’den aktaran Ballano,2016).

Gramsci’nin kendisi hegemonya kavramını sadece ulus içi bağlamda çalışmış ve güç ilişkilerini hiç uluslararası alana taşımamış olsa da, hegemonya kavramı uluslararası çerçevede çokça incelenmiştir (Nilsson, 2007:32). Bu konuda çalışma yapan Robert Cox’a (1994:62) göre, dünya hegemonyası sosyal, ekonomik ve siyasi yapının bir arada olmasıyla tanımlanabilmektedir. Dünya hegemonyası, ulusal sınırların ötesinde işleyen ve egemen üretim tarzıyla desteklenen evrensel normlar, kurumlar ve mekanizmalarla ifade edilmektedir. Söz konusu bu kurumlar, normlar ve mekanizmalar devletler ve sivil toplum güçleri için davranış kurallarını oluşturmaktadır. Dünya hegemonyasının evrensel normları yoluyla iş gören uluslararası örgütler, baskı ve rıza ilişkilerini önemli ölçüde bir arada kullanan mekanizmalarından birisidir. Gerçekte hegemonyayı ve onun ideolojisini geliştirmeyi görev edinen uluslararası örgütler, hegemonik dünya düzeninin genişlemesini kolaylaştıracak kuralları oluşturmakta ve ideolojik olarak dünya düzeninin normlarını meşrulaştırmaktadırlar. Uluslararası kuruluşlar çevre ülkelerde elitlerin yanında yer almakta ve karşıt hegemonik fikirleri yatıştırmaktadırlar. Egemen devletler, devletler arası hegemonya yapısı içindeki güç hiyerarşisini göz önüne alarak bazen ikince derecedeki ülkelere danışıp onların desteklerini güvence altına almakta, bazen de çevre ülkelerin rızası için ricada bulunmaktadır (Cox,1994:62). ABD’nin GATT çerçevesinde yapılan Uruguay yuvarlak masa toplantısında, hizmetler sektörünün de GATT içinde ele alınması isteğine karşı çıkan gelişmekte olan ülkelere uyguladığı stratejiler bu konudaki belirgin örnektir. ABD istediğini elde etmek için karşı çıkan ülkelerin bir kısmını ikna ederken bir kısmına da baskı oluşturarak zorla rızalarını almıştır (Geray, 2002:65). Görüldüğü üzere, uluslararası kuruluşlarda resmi prosedürlerin altını çizen ancak gerektiğinde egemen devletlerin siyasi ve ekonomik çıkarlarını destekleyen resmi olmayan bir yapı bulunmaktadır.

Wallerstein (1983), hegemonya kavramını devletler arası sistem olarak görmekte ve büyük güçler arasındaki dengesiz rekabet sonucunda ortaya çıkan birinci devlet olarak

düşünmektedir. Bu öne çıkan devlet tarım-endüstri, ticaret ve finans alanlarının her üçünde de etkindir ve kendi kurallarını koyabilme gücüne sahiptir. Bu güç onun ekonomik, siyasi, askeri, diplomatik ve kültürel alanlarda egemenliğini sürdürmesini sağlamaktadır. “Devletler arası anlaşma”nın bir boyutu olan küresel liberalizm de, hegemonik gücün yoğunlaşmasına hizmet etmekte ve diğer devletlerin bu hegemonik gücün ekonomik üstünlüğüne karşı oluşturdukları mekanizmaları gayri meşrulaştırmaktadır. Küresel liberalizm malların, sermayenin serbestçe dolaşımının yanı sıra teknolojik uzmanlığın (know how) yayılmasına izin vermekte ve emek maliyetinin artışına neden olacak biçimde rekabette bulunan devletlerin engellenmesine olanak sağlamaktadır (Wallerstein, 1983).

Dolayısıyla, küreselleşme ve enformasyonel kapitalizmin yükselmesiyle, çağdaş hegemonya askeri ve ekonomik alanlardan çok teknolojik yenilikler ve kültürel yaratıcılık ile onları koruyan fikri mülkiyet hakları ile ortaya çıkmaktadır. Bundan sonraki bölümde fikri mülkiyet haklarının ekonomik gelişme ve yenilik üzerindeki etkisi ile nasıl hegemonya aracı olarak kullanıldığı üzerinde durulacaktır.

Hegemonya Aracı Olarak Fikri Mülkiyet Hakları

Bob Jessop, fikri mülkiyet ve fikri mülkiyet hakları tarihinin ideolojik olarak çoğunlukla hegemonya mücadelesi olduğundan söz etmektedir (ty). Fikri mülkiyet hakları aşırı kârlar ve tekeli rantlar için bir temel oluştururken sermayenin ekonomik dominasyonunu ve burjuva hegemonyasını güçlendirmektedir. Bu haklar, özellikle Fordizmin 1970’li yıllarda yaşadığı kriz sonrasında ortaya çıkan ve yüksek teknoloji içeren bilgi temelli ekonomiyi temel almış olan post-fordist birikim rejiminin ana ögesi durumuna gelmiştir. Bir anlamda, her kriz sonrasında kendisini yeniden üreten kapitalizmin bu kez ulus temelli endüstriyel fordist birikim rejiminden bilgi ağırlıklı küresel enformasyon ekonomisine dayalı post fordist birikim rejimine geçmesiyle fikri mülkiyet hakları büyük uygulama alanı bulmuştur. Bunun için fikri mülkiyet haklarının kapsamı genişletilmiş ve küresel hale getirilmiştir. Genişleyen haklar hem doğal hayatı hem de toplumsal yaşamı metalaştırmış ve sermaye birikiminin artırılarak mobilize edilmesini teşvik etmiştir (Jessop, ty).

Ekonominin ulusal gelir ve istihdam kaynağı açısından fikri mülkiyet haklarına önemli ölçüde bağlı olduğunu anlayan ilk ülke ABD olmuş ve 1980’lerde tüm fikri mülkiyet hukuku ile fikri mülkiyete konu olan ürünlerini yurt içinde ve yurt dışında koruyacak biçimde düzenleme yapmıştır (Ballano, 2016:5). Bu yeni düzenleme Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) gibi uluslararası örgütler ile ulusötesi işletmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Nitekim Intel’in başkan yardımcısı 1981 yılında, elektronik endüstrisindeki AR&GE nin teşvik edilmesinde patentlerin hiç olmadığı kadar önemli olduğunu belirtirken, 1983 yılında ABD’nin 12 önde gelen dev işletmesi tarafından oluşturulan komite de fikri mülkiyet haklarındaki sorunların ele alınması için hükümet yetkililerini ikna etmeye çalışmıştır. İlaç, elektronik ve kültür endüstrisi devlerini içeren bu komitenin çabaları sonuç vermiş ve 1994 yılında Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights /TRIPS) kabul edilmiştir. Perelman’ın da belirttiği gibi bu söz konusu 12¹ işletme

1 Bu işletmeler, Pfizer, Merck, Johnson&Johnson, Bristol-Myers, IBM, Hewlett Packard, General Motors, General

dünya için kamu hukuku oluşturmuştur (2002:33). TRIPS Anlaşması o güne kadar fikri mülkiyet korumasına dahil olmayan alanları koruma altına alırken, korumakta olduğu hakların süresini artırmıştır. Patentlerle ilgili 27.madde patente konu olacak ürün ve süreçlerin kapsamını genişletirken neredeyse teknolojinin her alanını yeniliğe uygun görmüştür. Fikri mülkiyet haklarının hem BIT endüstrisinde hem de kültür endüstrisinde önem kazanması ABD ekonomisi açısından yaşamsal olmuştur. Çünkü bu endüstriler gittikçe büyüyen dış ticaret açığının karşısında ticaret fazlası yaratmaktadırlar (Economist, 2005). Aslında ABD egemen olduğu film ve müzik gibi kültür endüstrisini platformlara taşıyarak dijital teknolojiyle birlikte kültür alanındaki egemenliğini iyice pekiştirmiştir. Bir anlamda yeni bir fikri mülkiyet rejimi yaratmış ve bunu dünya ölçeğinde uygulamaya koymuştur (Ballano, 2016:5). Bu rejime uymayanlara ya da yeterli ve etkin korumayı gerçekleştiremeyenlere yurt içinde Section 337 ile yurt dışındakilere de Section 301 ile yaptırım uygulamıştır. Dolayısıyla ABD'nin fikri mülkiyet hakları konusundaki hegemonyası önce TRIPS daha sonra Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organization / WIPO) gibi uluslararası anlaşmaların çabalarıyla genişletilirken diğer yasal mekanizmalar da uygulamaya konulmuştur. Bob Jessop da TRIPS Anlaşmasını Gramsci bakış açısıyla yorumlayarak “TRIPS anlaşması sivil toplumun ekonomik yapıya adapte edilmesinde bir araç olmuştur” demiştir (ty).

TRIPS'in dışında ikili, bölgesel ve çoklu serbest ticaret anlaşmaları da ABD'nin küresel fikri mülkiyet ticaretinin ana hegemonik araçları olmuş ve tarafları uluslararası hukuk uyarınca bağlamıştır. Özellikle ikili anlaşmaları tercih eden ABD fikri mülkiyet konularında çoklu anlaşmalarda yapamadıklarını diplomatik ve sözleşmeli manevralarla elde etmektedir. Böylece bu düzenlemelerle küresel fikri mülkiyet ticaretindeki hegemonyasını sürdüren ABD, başatlığını korsanlık karşıtlığı söylemlerle gizlemektedir (Ballano, 2016).

Fikri mülkiyet hakları üzerindeki hegemonyasını uluslararası ve yasal düzenlemelerle genişleten ABD, Batı'lı olmayan ülkelerle olan güç dengesizliğini de artırmaktadır. Batı'lı olmayan ülkelerin Batı temelinde teknoloji geliştirmelerinin yanı sıra bir kaç büyük işletmenin sermaye birikimine yol açan fikri mülkiyet haklarıyla da mücadele etmeleri gerekmektedir. Facebook, Twitter, Google gibi platform teknolojilerinin yanı sıra akıllı telefonlar işletim sistemlerinden dolayı ABD hegemonyasını büyük ölçüde genişletmektedirler (Jin, 2015:120). Öyle ki, Samsung, HTC ve diğerleri android işletim sistemine sahip her bir akıllı telefon sattıklarında android patentlerine sahip Microsoft'a 10-15 dolar arasında bir pay ödemektedir (Halliday, 2011). Akıllı telefon piyasası Apple'ın 2007'de iPhone'u piyasaya sürmesiyle hızla büyümeye başlamış, ancak android ile birleşen Google dünyanın en çok satan akıllı telefonu olmuştur. Diğer platformlar da popülerliğini yitiren Blacberry, Symbian olurken Micosoft'un Windows telefonu da küçük bir piyasaya sahip olmuştur (Paik ve Zhu, 2013:10). Bu şiddetli rekabet içerisinde patent davaları pazarlama ve fiyatlamayı belirleyen önemli bir rekabet silahı haline gelmiştir (Paik ve Zhu,2013:23). Güçlü patent haklarına sahip olanların endüstride uzun ömürlü oldukları da görülmektedir. Nokia ve Blackberry gibi yeniliklere ayak uyduramayan ve yukarıda da belirtildiği gibi popülerliğini yitiren akıllı telefonlar zamanında fikri mülkiyete yatırım yapmalarının faydasını görmüşlerdir. Nokia, özellikle

Electric, Rockwell International, Du Pont, Monsanto ve Warner olarak belirtilmektedir.

telekomünikasyon alanındaki güçlü fikri mülkiyet portföyü ile alandaki devlere karşı çeşitli davalar açmış ve lisans taleplerinde bulunmuştur. Apple da bu davalar sonucunda 2011 yılında Nokia'nın lisans verdiği işletmelerin arasına katılmıştır. Bir anlamda Nokia, AR&GE yatırımlarının karşılığını almıştır (Kumar, 2017).

Yeniliklerin ve yeni buluşların itici olduğu BIT sektörünün değer yarattığı pek çok ekonomi, endüstri ve girişimde hem eski hem de yeni girişimler arasında büyük mücadeleler sürerken fikri mülkiyet hakları piyasaya girişte önemli bir engel oluşturmaktadır. ABD Patent ve Ticari Markalar Ofisi (USPTO)ne göre, 1985 sonrası artışa geçen patentler içerisinde yazılım patentleri 1985-2000 yılları arasında yüzde 11'lik artışla en hızlı büyümeyi göstererek teknolojik dinamizmi yenilemiştir. Ancak bu beraberinde savunmacı ve engelleyici amaçları içeren taktikleri de beraberinde getirmiştir. Fikri mülkiyet haklarının bu şekilde stratejik ve taktiksel kullanımı sahibine büyük kazançlar sağlarken tüketicinin, rekabetçinin ve yenilikçinin kaybetmesine neden olmaktadır (Wattanapruttipaisan, 2014:10). Fikri mülkiyet ile desteklenmiş birbirine bağlı ürünler, ayırmacı fiyatlar, sınırlayıcı lisanslar ve benzeri uygulamalar BIT sektörünün baskın olmasına olanak sağlamaktadır. Intel, Microsoft, Apple, Samsung, Yahoo, Google ve Facebook gibi pek çok mikro ve yeni başlayan işletme günümüzde küresel BIT devlerine dönüşmüştür (Wattanapruttipaisan, 2014:14). Örneğin, iPod, iPhone ve iPad 1990'ların başında neredeyse iflasın eşiğine gelmiş bulunan Apple'ı 2012'nin başında dünyanın en değerli işletmesi haline getirmiş ve büyük rekabetin bulunduğu küresel piyasaları büyük ölçüde sarsmıştır. Özellikle iPhone doyma noktasına gelmiş bulunan telefon piyasasını adeta yeniden oluşturmuştur (Wattanapruttipaisan, 2014:15).

ABD'nin hegemonyasına karşı Çin'de kendi üreticilerini korumakta yine fikri mülkiyet haklarını kullanmaktadır. Apple, Çin akıllı telefon pazarında en çok satılan üçüncü marka konumunda olurken, Çinli üreticiler Apple'ı taklitçilikle suçlayabilmektedir. Çin teknoloji devi Beili firması, Apple'ın kendi üretimi 100C modelini taklit ettiği suçlamasıyla Pekin Fikri Mülkiyet Ofisi'ne (BIPO) dava açmış ve haklı bulunmasıyla Apple'ın Pekin'deki satışları durdurulmuştur. Apple da bu karara karşı Pekin Fikri Mülkiyet Mahkemesine dava açarak, alınan kararın iptalini talep etmiştir (T24,18 Haziran 2016). Kantar Worldpanel ComTech verilerine göre, son üç aylık dönemde Apple'ın Çin'deki kentsel bölgelerdeki kullanımı %4,4 azalarak %14,3'e gerilemiştir. Düşük bütçeli Android'lerin tercih edilmesinin yanı sıra Çin hükümetinin kendi yerel markalarının egemenliği için Batılı işletme ürünlerine yasak getirmesi de etkili olmaktadır. Devlet kuruluşlarında Windows 8'in kullanımının yasaklanmasıyla başlayan süreçte Apple'ın iPad ve MacBook ürünlerine de yasak gelmiştir. Yine yerel arama motoru Baidu ve mikroblog sayfası Sina Weibo ile Batılı işletmelerin dijital ortamda kısıtlı rol oynaması sağlanmaktadır (teknolojitur, 09 Temmuz 2016) Görüldüğü üzere piyasa egemenliğinin sağlanmasında fikri mülkiyet hakları önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Küresel düzenlemeler geçerli olmakla beraber fikri mülkiyet haklarının ulusal olma özelliği kullanılmakta ve ülkeler kendi yasalarına göre uygulamada bulunarak kendi teknolojilerini ve piyasa paylarını korumaya çalışmaktadırlar. Ancak ABD'nin BIT sektöründeki hegemonik pozisyonu yazılım ve ilgili fikri mülkiyet haklarıyla desteklenmektedir. Yazılım sermaye birikimini oluştururken yazılım tasarımcılığı ve sahipliğinin büyük kısmı ABD'ye ait bulunmaktadır, pek azı da Batı'lı işletmelerin elindedir. Yazılım sektörü

uygulamalarla birlikte ele alındığında ABD'nin diğer ülkeler karşısındaki üstünlüğünün kısa zamanda giderilmeyeceği hatta farkın daha da açılacağı ve Batı'lı olmayan ülkelerin daha kötüye gideceği düşünülmektedir (Jin, 2017:85). ABD'nin akıllı telefonlardaki hegemonyası da hem işletim sistemleri hem de yazılım ile sürdürülmektedir.

Akıllı telefonların patent savaşları genelde patentlerin özelde ise yazılım patentlerinin tartışılmasına yol açmıştır. Patent sisteminde yanlışlık olduğunu özellikle de yazılım patentlerinin uygun biçimde verilmediğini öne sürenler patent savaşlarının yenilikleri önlediği gibi tüketiciler için fiyatları yükselttiğini öne sürmektedir. (Kappos, 2013:486). Yazılım patentlerine karşı çıkanlar ayrıca, pek çok önemli yazılım yeniliklerinin patent teşvik ve koruması olmadan yaratıldığını belirtirken Microsoft Word, Oracle Database, Lotus1-2-3, the Unix işletim sistemi ve GNU C compiler gibi çok başarılı yazılımları örnek olarak göstermektedir (Nieh, 2010:326). Nitekim telif haklarının yazılım için daha yararlı olacağı savunulmaktadır. Çünkü telif hakları bir fikir ya da yazılım kodu gibi bir algoritmayı değil ifadeyi korumaktadır. Bu nedenle ilgili kavramların yayılmasına engel olmamakta ve diğer yazılım geliştiricilerinin farklı kodlarla veya ifadelerle yazılım yapmalarına izin vermektedir. Oysa yazılım patenti basıldığında, kavramlar artık tekelleştirilmekte ve sonraki yazılım geliştiricisi kendisine has yöntemler kullansa da patent sahibinin izni olmadan söz konusu yazılımı ne geliştirebilmekte ne de kullanabilmektedir (Nieh, 2010:327).

Akıllı Telefonların Patent Savaşları

Tarihsel olarak bakıldığında, ABD'de daha önceleri de teknoloji alanında patent savaşlarının yaşanmış olduğu görülmektedir². Günümüzde bu savaşlar akıllı telefonlarla devam etmektedir. Akıllı telefonların 2013 yılı satış rakamları 2012 yılına göre yüzde 42.3 artış göstererek tüm mobil telefon satışları içindeki payı yüzde 53.6 olmuş ve diğerlerini geçerek ilk kez birinci sıraya oturmuştur (Gartner, 2013). Çoğu kullanıcının bu telefonları seçmekteki birincil amacı onun çeşitli uygulamalarından yararlanmak olmuştur. Apple ve Samsung gibi önde gelen üreticiler de vakit geçirmeden cihazlarını ve uygulamalarını kullanıcı taleplerini karşılayacak biçimde geliştirmişlerdir (Jin, 2015:4-5). Facebook, Twitter ve arama motorları gibi platformlar masaüstünden tabletlere ve akıllı

2 Singer tarafından başarıyla birleştirilip, piyasaya sunulan dikiş makinesi çeşitli patent sahiplerinin açtığı davalar yüzünden önceleri satılamamıştır. Ancak patent sahiplerinin bir havuz içerisinde patentlerini birleştirip, dikiş makinesi satışlarından elde edilen kârı bölüşmeleri üzerine mutlu son sağlanmıştır (Wall Street Journal, 2010). Edison ve rakipleri, elektrik endüstrisine egemen olabilmek için patentleri silah olarak kullanmışlardır. O günün ampulleri bugünün akıllı telefonlarından teknoloji açısından çok farklı olmakla birlikte patent stratejisi açısından ortak noktalar taşımaktaydı ve Edison da, sıradan bir patent sahibine göre Steve Jobs ya da Bill Gates ile daha benzerlikler göstermektedir (Shaver, 2012: 1894, 1909 ve 1932). Radyo patentlerinin ise teknolojinin gelişmesinde olumsuz etkileri olduğu belirtilirken 1900-1941 yılları arasında 684 farklı radyo patenti için toplam 1567 ihlal davası açılmıştır (Mowery ve Rosenberg, 1998:18-19). Lazeri bulan fizikçilerden birisi olan Gordon Gould da, ilk olarak kendisinden bağımsız olarak aynı teknolojiyi geliştiren meslektaşlarına karşı patent alabilmek için, daha sonra da bu buluşu kullanan ancak para ödemek istemeyen lazer üreticilerine karşı 30 yıl patent mücadelesi vermiş ve kazanmıştır.

telefonlara kayarken günlük yaşamı siyasi, ekonomik, kültürel ve teknolojik açılardan değiştirmektedir (Jin, 2015:4). Sosyal ağ platformlarının bu kadar önem kazanmasıyla dijital teknolojilerde önde giden ülkeler kendi sosyal ağ sitelerini ve akıllı telefonlarını geliştirmeye başlamışlardır. Donanım mimarisinin yanı sıra yazılımların çalışmasını sağlayan çerçeveler web çağından farklı olarak fikri mülkiyet haklarını içermektedir. Jin'in açıkça belirttiği gibi platformlar tam da fikri mülkiyet haklarının merkezinde yer alırken, bu haklar platform sahipliğini elinde bulunduran bir kaç firma ve ülkenin sermaye birikiminde bulunması için en önemli araç haline gelmiştir (2015:5). Apple ve Samsung arasındaki süregiden patent savaşları bu aracın nasıl etkin kullanıldığını göstermektedir.

Dolayısıyla, akıllı telefon endüstrisine bakıldığında itici gücün piyasa rekabeti ve patent hakları olduğu görülmektedir. Son 10 yılda 3.000 dava açılmıştır (Kumar, 2017). Önde gelen akıllı telefon üreticileri patentleri birbirlerine karşı silah olarak kullanmışlardır (Yang, 2014:248). Öyle ki, piyasadaki rekabette başarılı olamayınca hemen dava açmaktadırlar. Örneğin, Google'ın Android sisteminin piyasa payının %81'ine sahip olması ve Google uygulamaları ile Google play'in Apple'dan yüzde yirmibeş daha çok indirilmesi dolayısıyla gelirlerin büyük kısmına sahip olması üzerine Apple, Microsoft, Sony, Ericsson ve Blackberry Android üreticisi olan Samsung, HTC, LG, Huawei, Asustek, ZTE ile diğerlerine dava açmıştır (Koetsier, 2013).

Akıllı telefon endüstrisindeki patent davaları çok olurken, bu davaların bir kısmı piyasanın dışındaki patent trolleri tarafından, diğer bir kısmı da Yahoo gibi piyasa payını kaybedenler tarafından açılmaktadır. Yahoo Facebook'a karşı patent iddiasında bulunarak lisans geliri (royalty) istemiştir. Akıllı telefon üreticileri ise, patentleri rakiplerini dava ederek piyasa dışına atmak için kullanmışlardır (Lemley, 2012:113). Temelde hiçbir akıllı telefon üreticisi bir diğerinin patent hakkını ihlal etmeden üretimde bulunamadığı için firmalar çapraz lisanslar üzerinde çalışmaktadırlar (Lemley, 2012:115).

Akıllı telefon savaşlarındaki oyunculara bakıldığında, akıllı telefonlarla ilgili en az dört grubun olduğu görülmektedir. Bunlar, işletim sistem tasarımcıları, akıllı telefon üreticileri, kablosuz taşıyıcılar (wireless carriers), ve uygulama geliştiricileridir (Williams ve Safiullah, 2012: 2). Ana işletim sistemleri, Apple'ın iOS, Blackberry'nin RIM, Google'ın Android, Microsoft'un Windows Mobile ve Nokia'nın Symbian'ıdır. Android ve iOS sistemleri birbirlerinden farklıdır. Android açık kaynak yazılımına sahipken iOS kapalı kaynaktır. Genelde savaşlar işletim sistemleri konusunda olmaktadır. Aslında görüldüğü gibi Amerikan işletim sistemi küresel akıllı telefon piyasasına egemen olurken diğer ülkelerin üstesinden gelemeyeceği bir orantısız güç oluşturmaktadır (Jin, 2017). Apple ve Google gibi Amerikan platform teknolojileri aynı şekilde uygulamalar üzerinde de egemendir. Kore akıllı telefon cihazı üretiminde ve çeşitli mobil oyunlarda gelişmiş olsa da Google Play ya da Apple (App Store) uygulamalarını kullanmaktan başka çaresi bulunmamaktadır (2017:86).

Akıllı telefonların patent savaşları, dikkatleri yazılım patentlerine yönlendirmiştir. Öncelikle yazılım patentleri nedir diye sorulduğunda uzlaşılabilir bir tanım bulunmadığı görülmektedir. Akademisyenler bu konuda daha çok patent sınıflandırmalarına ve anahtar kelimelere bakarken USPTO de, yazılımı tarihsel olarak elektronik, otomotiv,

finansal hizmetler endüstrisinde bulunan ve tüm ekonomide çokça kullanılan bir teknoloji olarak görmektedir (Kappos, 2013:489). USPTO araştırmacıları bu teknolojiyi tanımlamak için daha yakından baktıklarında sınıflandırmaların da kesin olamayacağını ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla, bazı yazılım uygulamaları ve patentleri yazılım sınıflandırmalarının dışında kalırken bazı yazılım sınıflandırmasında olmayan patentler de yazılım özellikleri içermektedirler (Kappos, 2013:489).

Çok sayıdaki gelişmede daha önceki patentler esin kaynağı olarak kullanılmaktadır. Ancak sonraki patentlerin kendilerinden öncekileri taklit mi ettikleri yoksa tümüyle bağımsız bir yenilik sonucu mu alındıkları açık bir soru olarak durmaktadır. Çoğunlukla kopya iddialarından kaçınmak için yeni bir buluş geliştirildiği belirtilmektedir. Bununla beraber önde gelen değerli patentlere bakıldığında tek bir patentin çok sayıda alıntıya sahip olduğu görülmektedir (Lloyd vd., 2011). 298 patent davasına bakıldığında ilk üç sırayı mobil veri erişimi, dokunmatik ekran ve mobil veri aktarımı konusunda olduğu görülmektedir görülmektedir (Lloyd vd., 2011). Önde gelen patent sahibi Apple görünmektedir. Aslında onu takip eden Motorola ve RIM daha fazla patente sahip olmakla birlikte Apple kadar revaçta değildir. Apple dokunmatik ekranda dominanttır. RIM de mobil veri erişiminde önde gelmektedir. Çoğu buluş yapan kişi buluşların kendiliğinden olmadığını ve buluşların öncekilerin üzerine dayanılarak yapıldığını bilmektedir. Özellikle çığır açan buluşlar kendilerinden önceki buluşlardan esinlenmektedir. Bundan dolayı açıkça kimin kimden ne öğrendiğini kanıtlamak olanaklı değildir. Bununla beraber teknoloji akış analizi bir işletmeden diğerine olan fikir aktarımı konusunda nereye bakılması gerektiği hakkında bilgi verebilmektedir. Teknolojinin akışı potansiyel ihlaller konusunda da fikir verebilmektedir. Her bir patent bir buluş iddiasını içermekle birlikte kendinden önceki buluşları ihlal etme riski de bulunmaktadır (Lloyd vd., 2011). Buna göre Apple teknolojisi gerçekten kendi AR&GE'si içerisinde mi üretilmiştir yoksa kendinden önceki Motorola ya da diğer işletmelerin teknolojilerinden mi esinlenmiştir?

Gupta ve Snyder (2014:4), davalardaki artışın birincil nedeninin kablosuz ve mobil ekosisteme geç dahil olan başarılı aktörlerin piyasa dengesinde oluşturmuş oldukları geçici bozulmadan kaynaklandığı düşünülmektedir. Gerçekte, standartların düzenlenmesinden sonra davalar artış göstermiştir ki bu dönem aynı zamanda en üst standartları uygulayan kablosuz mobil aygıt üreticilerinin pazara girmesiyle aynı zamana tesadüf etmiştir (Gupta ve Snyder, 2014:5). 2000'in ortalarında Apple, Google ve Microsoft'un piyasaya girmesiyle birlikte mobil telefonlar akıllı telefona dönüşürken lisans geliri (royalty) eşitliği de bozulmuştur (Lim, 2014:15). Microsoft, Apple ve Google'un akıllı telefon alanına girmesinin yanı sıra patent ihlal nedenleri de bulunmaktadır ki Lim bunları 3 grupta toplamaktadır (2014: 19-22). İlk olarak birbiriyle bağlantılı çok fazla sayıda patentin olması royalty yığına ve dolayısıyla onların ihlaline yol açmaktadır. Royalty ödemesi akıllı telefon fiyatının dörtte birini oluştururken, elektronik parçaların maliyetine eşit olmaktadır. Royalty birikmesi endüstrinin kârlılığını azaltmakta, bu da yatırım ve rekabet için olan teşviği azaltmaktadır. İkinci olarak akıllı telefon patentleri yazılım patentleri olduğu için güçlü patentler değildir ve sahiplik açık değildir. Gerçek mülkiyetten farklı olarak standartların belirlenip kaydedilmesine gerek bulunmamaktadır. Üçüncüsü de BİT işletmelerinin cihazları çok çabuk geliştirip ticarileştirmesidir. Aynı anda yapılan icatlar ve ihlaller bağımsız buluşçulara açılan davaların %97'sini oluşturmaktadır.

Akıllı telefonlar arasındaki en önemli patent davalarından birisi, Apple'ın 2012 yılında Samsung'a açmış olduğu tasarımla ilgili davadır. iPhone'un biçimi ve renkli ikonlarıyla ilgili tasarım patentinin ihlal edildiğini iddia eden Apple, Samsung'a karşı bir milyar dolarlık dava açmışsa da bu miktar önce 548 milyon dolara ve sonra da yaklaşık 400 milyon dolara inmiştir. Apple'ın lehine sonuçlanan dava üst mahkeme tarafından bozulmuş ve tüm ürün yerine ancak bir öğenin ihlal edildiği hükmüne varılmıştır. Yüksek mahkemeye yüzyılı aşkın süredir intikal eden ilk tasarım patenti davası olma özelliği taşıyan bu dava temyize giderken çok sayıda tasarımcı ve uzman tarafından izlenmektedir. Fikri mülkiyet hakları uzmanları mahkemenin ürün tasarımı ve kullanımını arasındaki farkı bularak ne kadar ödeme talep edeceği konusunda karara varmasının kolay olmadığından söz etmektedir (Wolf, 2016).

Görüldüğü üzere, endüstrinin itici gücü rekabet ve birbirlerine karşı açmış oldukları patent davaları olmuştur. Akıllı telefon üreticileri birbirlerine karşı açmış oldukları patent davaları içinde birbirlerine dolaşmışlardır ve bir çok davada her bir firma davalı ve davacı konumuna gelmiştir. Bir anlamda küresel akıllı telefonların patent savaşları, endüstrinin devlerine yeni bir fikri mülkiyet dava geçmişi yazdırmıştır.

Kim Kazanıyor Kim Kaybediyor

Yaşamımıza hızla giren ve neredeyse tüm yaşam pratiklerimizi değiştiren akıllı telefonlar teknoloji ve telefon üreticileri için büyük bir ekonomik değer yaratmaktadır. Bu da piyasada egemen olmak isteyen işletmeler arasında şiddetli savaflara yol açmış ve neredeyse endüstrinin bir özelliği olmuştur. Başta Apple ve Samsung olmak üzere endüstrideki akıllı telefon üreticileri arasındaki patent savaşları sonucunda milyarlarca dolar el değiştirirken bu işten kazanan pek çok avukat zengin olmaktadır (Koetsier, 2013).

Özde maliyetli bir rekabet silahı olan patent davaları hem milyonlarca dolar mahkeme harcamalarıyla doğrudan bir maliyet oluşturmakta, hem de zamanın ve insan kaynaklarının harcanması gibi dolaylı maliyetlere neden olmaktadır (Agarwal vd., 2009; Landes ve Posner 2003'den aktaran Paik ve Zhu, 2013:6). Bu durumda piyasaya yeni giren işletmeler büyük kayıplara uğramaktadırlar, çünkü hukuk bölümlerine büyük kaynaklar ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Deneyimsiz yeni yatırımcılar sürekli olarak patent sahibi büyük oyuncuların ya da patent trollerinin onları patent davalarıyla piyasa dışına sürmesi kokusuyla yaşamaktadırlar. Yeni yatırımcılar, davaların yanı sıra kendi yenilikçi fikirlerini çaldırmaktan da aynı ölçüde endişe duymaktadırlar. WebTV'nin buluşçusu olan Steve Perlman, bu sistemin buluşların gelişmesine fırsat vermeden işletmeleri patent başvurusuna zorladığından söz etmektedir. Bir anlamda kimin ilk buluş yaptığından çok ilk kimin başvuruda bulunduğu önemli olmaktadır (the Economist, 2011a). Dolayısıyla bu patent sistemi teşvik etmekten çok engelleyici, savunmacı olmaktan çok saldırgan ve patentlerin ortaya çıkış nedeni olan, yeniliklerin teşvik edilmesi amacına ters düşmektedir (Yang, 2014:248).

Açılan davalar sonucunda kendisini savunmak için milyonlarca dolar ödeyen akıllı telefon devleri yenilikler için yeterli kaynak ayıramamakta ve yatırım yapamamaktadır.

Bu durum tıpkı nükleer silah yarışında olduğu gibi kaybet- kaybet durumu yaratmaktadır (Wadhwa, 2016). Aslında patentlerin amacı özgün yeni fikirleri teşvik ederken toplumdaki kişilerin yeterli bilgiye ulaşmasını sağlamaktır. Patent sistemi ancak, herkesin bir diğerinin fikrine yeni bir fikir katarak ve sürekli yatırım yaparak yeniliklerin gelişmesine, bu yeniliklerin de topluma yansıtılmasıyla yararlı olabilmektedir. Oysa bu davalar yeniliklerin gelişmesini yavaşlatmakta ya da engel olmaktadır.

Çoğu işletme patent davalarından kaçmak ya da kazanmak için büyük patent portföyüne sahip işletmeleri ele geçirmek istemektedirler. Google'un 2011 yılında Motorola Mobility'yi bünyesine katmasındaki en büyük neden, onun sahip olduğu 17,000 patent olmuştur. Bunu, "Motorola'nın patent profili Android ekosisteminin korunmasına yardım edecektir" sözleriyle açıkça kendi basın bülteninde ifade etmiştir (Google, t.y). Daha sağlıklı bir patent ekosistemi için 2012 yılında temel patent standartlarıyla (standard essential patents/SEP) birlikte çapraz lisanslama ve patent havuzu oluşturulması, işletmelerin ürünlerini patent haklarıyla korumalarında artış göstermelerine neden olmuştur. Nokia bu gelişmelerden yararlanarak portföyünde sadece lisans ve 1400 den fazla SEP'den oluşan ürün geliştirme bölümünü Microsoft'a 7,5 milyar dolara satmıştır (Kumar, 2017). Bu örneklerde olduğu gibi işletmelerin yeni buluşlar ve yenilikler yerine olanları ele geçirmeleri zaman ve para kaybına yol açmaktadır. Benzer özelliklere ve matematiksel ilişkilere sahip çoğu program özgün ya da eşsiz olmazken yasal işlemlere ya da yüksek lisans ödemelerine konu olmaktadır (Economist, 2011b).

Patent davaları ve ödenen tazminatlar doğal olarak akıllı telefon fiyatlarını etkilemektedir. Bir dava kaybedildiğinde ya da mahkemede sonuçlandığında kaybeden diğerine ödemedede bulunduğu zaman bunu doğrudan işletmeye yüklememektedir. Apple'ın avukatları ve Intel'in yöneticileri akıllı telefon maliyetlerinin dörtte birinden fazlasını patent lisans ücretinin oluşturduğundan söz etmektedir. Başka bir deyişle maliyetin yüzde 30'unu oluşturan patent lisans ücreti 400 dolarlık bir akıllı telefon için 120 dolar olmaktadır. Veriler bir çok durumda patent lisans ücretinin gerçek cihaz maliyetini karşıladığını hatta aştığını bile göstermektedir (Swanner, 2014). Patent Reform Projesiyle ilgili direktör de, patent davalarını kazanan işletmelerin bir tür zafer kazandıklarını ancak "burada kaybedenler, telefonlara yüksek fiyat ödeyerek patent savaşlarını sübvans eden tüketiciler" diyerek uzayan patent savaşlarından zarar görenlerin tüketiciler olduğunu vurgulamıştır (Peterson, 2016).

Akıllı telefonların bu kadar çok ilgi görmesinin nedeni daha önce de belirtildiği gibi sosyal ağ platformlarına her yerde erişmeyi olanaklı kılmasıdır. Akıllı telefonların bir parçası olan mobil uygulamalar (mobile app) ilk kez iPhone ile başlamış, onu Google takip etmiştir. Ondan sonra Kumar'ın (2017) deyimiyle akıllı telefonlar sosyal platformlarla evlenmişlerdir. Bu evlilik karşılıklı olarak birbirlerinin büyümesini ve gelişmesini sağlamıştır. Sosyal platformlar işletim sisteminin tümüne hitap ederken kolaylıkla bir üst modele geçebilmektedirler. Fikri mülkiyet hakları da onlara önemli bir kalkan oluşturmaktadır. Facebook, kullanıcıların birbirlerine yolladıkları profil bilgilerine olan ilginin gittikçe azaldığını görünce whatsapp uygulamasına geçmiştir. Aslında bu platformların ve uygulamaların hiç birisi doğrudan akıllı telefon üretmemekte ancak akıllı telefon piyasası için gittikçe artan bir tüketici kitlesi oluşturmaktadır (Kumar,

2017). Sosyal platformların elde ettikleri büyük kârların yanında kullanıcılar daha önce de belirtildiği gibi çeşitli risk ve kayıplarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Sonuç

Patent düzenlemelerinin amacı buluşları, yenilikleri ödüllendirerek bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlamaktır. Bunun için patentlerin yeni, açık, daha önce açıklanmamış, faydalı ve uygulanabilir olmaları gerekmektedir. Gerek modern patent sisteminin bir taslağı olan 1474 Venedik Patent Yasası'nda gerekse bugünkü sistemin oluşturucusu olan ABD patent düzenlemelerinde bu özellikler açıkça belirtilmiştir. Oysa akıllı telefonlarla ilgili patentler bu amaçları yerine getirmemektedir. Büyük oyuncular birbirlerini cesaretlendirmek ya da yenilikte bulunmak yerine, patentleri piyasayı ele geçirmek hatta birbirlerini yok etmek için kullanmaktadırlar. Patentler aynı zamanda ABD hegemonyasını pekiştirmekte ve bir kaç büyük oyuncunun elinde yoğunlaşmaya neden olurken sermaye birikimini de büyük ölçüde artırmaktadır. Apple, Google, Motorola gibi piyasanın büyük kısmına hakim olan büyük oyuncular ABD'nin desteğini almış olarak egemenliklerini sürdürmektedir. Devletin tabii sınıflar üzerindeki kontrolü fikri mülkiyet hakları ile sağlanmaktadır.

Özlüce bakıldığında, ABD hegemonyasını sadece teknoloji üretene değil kullanıcılara da uygulamaktadır. Bu yeni hegemonya diğerlerinden daha güçlü görünmektedir. Küçük çocuklar da dahil pek çok kimse ABD'nin kültür endüstrisinden yararlanmasa bile onun işletim sistemini ve uygulamalarını taşıyan akıllı telefonlarından, tabletlerinden ayrı kalamamaktadır. Bu yazılım teknolojileri ve uygulamalar tüm yaşam pratikleri içine sızmış ve hemen her yaştan, her sınıftan herkesin ABD'nin sosyal platformlarını kullanmalarını sağlamaktadır. Bir anlamda, başat sınıfın hegemonyasının sağlanmasında sınıf dışı güçler de rol oynamaktadır.

Kendi rızalarıyla ve özgür seçimleriyle platformlarda içerik oluşturduklarını düşünen kullanıcılar arasında egemen sınıfın kurallarıyla hareket etmekte ve onların yönlendirmesiyle sermaye birikimine katkıda bulunmaktadırlar. Böylece kullanıcıların ittifakı sağlanmış, bir başka ifadeyle de üreticilerin ve kullanıcıların çıkarları birleştirilmiştir. Sadece üretilen içerikleri değil kullanıcıları da metalaştıran akıllı telefonlar ve uygulamaları başarıyla rızayı örgütlerken patentlerle de hegemonyayı sürdürmektedir.

Kaynakça

Ballano, Vivencio.O (2016).”US Global Hegemony in Intellectual Property and the Politics of Piracy and Resistance”. https://www.researchgate.net/publication/301268872_US_Global_Hegemony_in_Intellectual_Property_and_the_Politics_of_Piracy_and_Resistance. Erişim Tarihi:13.05.2016.

Berger, Irving- Wladawsky (2016). The Rise of the Platform Economy. The Wall Street Journal. 12 Şubat.

Cox, Robert (1994). “Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method” (der.). Gramsci, Historical Materialism and International Relations. s.49-65.

Dolcerocca, Antoine (2016). “Intellectual Property Monopolies: Towards a New Mercantilism?”. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, ss. 217-235.

Duhigg, Charles ve Lohr, Steve (2012). “The Patent, Used as a Sword”. New York Times. 07/10/2012. Erişim Tarihi: 18.05.2016

The Economist (2005). Special Report: Patents and Technology: A Market for ideas. October 20. Erişim Tarihi: 18.06.2016

The Economist (2011 a). Intellectual property: Battles Over Patents Are Becoming Fiercer and More Expensive. 20 August. Erişim Tarihi: 18.06.2016

The Economist (2011 b). Why America’s Patent System Needs to be Reformed, and How to Do it. 20 August. Erişim Tarihi: 18.06.2016

Fuchs, Christian ve Sandoval, Marisol (2015). Political Economy of Capitalist and Alternative Social Media. In the *Routledge Companion to Alternative and Community Media*, (Chris Atton der). s.165-175. London: Routledge

Gartner (2014). Gartner says annual smartphone sales surpassed sales of feature phones for the first time in 2013. 13 February. [http:// www .gartner .com /newsroom / id /2665715](http://www.gartner.com/newsroom/id/2665715). Erişim Tarihi: 22.07.2016

Gartner (2017). Gartner Says Worldwide Sales of Smartphones Grew 7 Percent in the Fourth Quarter of 2016. <http://www.gartner.com/newsroom/id/3609817>. Erişim Tarihi:21.05.2017

Geray, Haluk (2003). İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Deni Medya Politikaları. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Gerbaudo, Paolo (2012). Tweets and the Streets. London:Pluto Press.

Graham, Stuart ve Vishnubhakat, Saurabh (2013). “Of Smart Phone Wars and Software Patents”. *Journal of Economic Perspectives*. Vol. 27.No.1.ss. 67-86.

Gupta, Kirti ve Snyder, Mark (2014). “Standart Phone Litigation and Standard Essential Patents”. Hoover IP² Working Paper Series No. 14006. <http://ssrn.com/abstract=2492331>. Erişim Tarihi:11. 07.2016.

IDC (2014). Smartphone growth to continue, reach 1.2 billion in 2014. <http://www.zdnet.com/article/idc-smartphone-growth-to-continue-reach-1-2-billion-in-2014/>

Hall, Stuart (t.y). https://www.corwin.com/sites/default/files/upm-binaries/13286_Chapter_2_Web_Byte_Stuart_Hall.pdf. Erişim Tarihi:17.03.2017

Halliday, Josh (2011). Samsung and Microsoft settle Android licensing dispute.*The Guardian*.September 28. <http://www.guardian.co.uk/technology/2011/sep/28/samsung-microsoft-android-licensing-dispute>. Erişim Tarihi: 11.07.2016

Hayek, Friedrich A.,(1980). *Individualism and Economic Order*. USA: The University of Chicago Press. Chicago

Jessop, Bop (ty). <http://www.dime-eu.org/files/active/0/Jessop1.pdf>. Erişim Tarihi:18.03.2017

Jin, Dal Young (2015). *Digital Platforms, Imperialism and Political Culture*. N.Y:Routledge

Jin, Dal Young (2017). *Smartland Korea: Mobile Communication, Culture, and Society*. USA: University of Michigan Press.

Kappos, David. J.(2013). Investing in America’s Future Through Innovation: How the Debate Over the Smart Phone Patent Wars Re (Raises) Issues at the Foundation of Long-Term Incentive Systems. *Stanford Technology Law Review*.Vol.16.No.3.s.485-501.

Katz, Hagai (2010). Civil Society Theory: Gramsci. [https:// www. researchgate. net/publication/302392263_Civil_Society_Theory_Gramsci](https://www.researchgate.net/publication/302392263_Civil_Society_Theory_Gramsci). Erişim Tarihi: 11.05.2017

Kenney, Martin ve Zysman, John (2015). “Choosing a Future in the Platform Economy: The Implications and Consequences of Digital Platforms”. http://www.brie.berkeley.edu/wp-content/uploads/2015/02/PlatformEconomy2_DistributeJune21.pdf. Erişim Tarihi:11.06.2016.

Koenigsberg, Allen. *The Patent History of the Phonograph 1877-1912*. Brooklyn, NY: APM Press, 1990.

Koetsier, John (2013). Judgement day for Android. Apple, Microsoft file lawsuit against Google, Samsung, *Venture Beats*.1 November. [http:// venturebeat. com/2013/11/01/judgement-day-for-android-apple-microsoft-file-lawsuit-against-google-samsung/](http://venturebeat.com/2013/11/01/judgement-day-for-android-apple-microsoft-file-lawsuit-against-google-samsung/). Erişim Tarihi: 10.10.2016

Kumar, Animesh ve Bhasin, B. Singh, (2017). Innovation and survival: Lessons from the smartphone wars. <http://www.iam-media.com/Intelligence/IAM-Yearbook/2017/Country-by-country/Innovation-and-survival-lessons-from-the-smartphone-wars>. Erişim Tarihi: 17.04.2017

Lemley,Mark A.(2012). The Regulatory Turn in IP. *Harvard Journal of Law &Public Policy*.Vol.36, s.109-115.

Lawrence, Lessig (1999). *Code and Other Laws of Cyberspace*.N.Y: Basic Books.

Lim, Daryl (2014). “Standard *Essential* Patents, Trolls, and the Smartphone Wars: Triangulating the End Game”. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2495547. Erişim Tarihi: 12/06/2016.

Lloyd, Mike Spielthener, Doris ve Mokdsi, George (2011). The Smart Phone Wars:http://img1.wikia.nocookie.net/__cb20140731131201/mobile-computing-prediction/images/6/61/The_Smartphone_Wars.pdf. Erişim Tarihi: 18.10.2016

May, Christopher (2007). “*The Hypocrisy of Forgetfulness: The Contemporary Significance of Early Innovations in Intellectual Property*”. *Review of International Political Economy*, 14:1 Şubat, s.1-25.

Muzaka, Bona (2015). “The state as facilitator and legitimator of “new capital accumulation: The case of patent reform in India ‘*Journal Of International Relations And Development* https://www.academia.edu/11309850/The_state_as_facilitator_and_legitimator_of_new_capital_accumulation_the_case_of_patent_reform_in_India. Erişim Tarihi:11.12.2016

Neittaanmaki, Pekka, Galeieva, Elmira ve Ogbechie, Anthony (2016). Platform Economy & Digital Platforms. <https://www.jyu.fi/it/tutkimus/muistiot/ThePlatformEconomyandDigitalPlatforms.pdf>. Erişim Tarihi: 13.10.2016

Nieh, Andrew (2010). “Software Patents:The Patent Menace”. http://www.nylslawreview.com/wp-content/uploads/sites/16/2013/11/55-1.Nieh_.pdf. Erişim Tarihi: 13.10.2016

Nilsson, Mikael (2007). Tools of hegemony: Military Technology and Swedish-American Security Relations, 1945-1962. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:12873/FULLTEXT01.pdf>. Erişim Tarihi: 13.05.2016.

O’Hearn, Timothy. J. (2000). The Reason for the patent Wars. *Business Horizons* Volume 43, Issue 4, s.33-42

Paik, Yongwook ve Zhu, Feng (2013). The Impact of Patent Wars on Firm Strategy: Evidence from the Global Smartphone Market. [http://www.hbs.edu/faculty/Publication %20Files/14-015_82697dd2-5915-45fd-8973-d2751a87f9ef.pdf](http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/14-015_82697dd2-5915-45fd-8973-d2751a87f9ef.pdf). Erişim Tarihi:15.04.2016

Perelman, Michael (2004), *Steal This Idea*, United States: Palgrave MacMillan

Peterson, Andrea (2016). The smartphone patent war between Apple and Samsung is headed to the Supreme Court. https://www.washingtonpost.com/news/the-switch/wp/2016/03/21/the-smartphone-patent-war-between-apple-and-samsung-is-headed-to-the-supreme-court/?utm_term=.bb7484a92885. Erişim Tarihi: 11.05.2017

Roger, Simon (2015). *Gramsci’s Political Thought. An Introduction*. UK: Lawrence & Wishart

Schumpeter, Joseph. A.(2000).*Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Routledge

Shaver, Lea (2012). *Illuminating Innovations: From Patent Racing to Patent War*. Wash. & Lee L.Rew.SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1658643>.(12/04/2015). Erişim Tarihi:13.07.2016

Spinello, Richard.A; Tavani, Herman.T. (2004). *Intellectual Property Rights in a Networked World: Theory and Practise*. USA: Information Science Publishing

Swanner, Nate (2014). “Study: 30% of smartphone cost tied to patent royalty fees”. <https://www.slashgear.com/study-30-of-smartphone-cost-tied-to-patent-royalty-fees-30331270/>. Erişim Tarihi: 13 .07.2016

The Guardian (2014). <https://www.theguardian.com/technology/2014/mar/31/us-supreme-court-software-patented>. Erişim Tarihi: 21.06. 2016.

Wall Street Journal (2010, Oct.28), “What Smartphone Makers Can Learn From The Sewing Machine Patent War”, <http://blogs.wsj.com/digits/2010/10/28/why-is-a-smartphone-like-a-sewing-machine/>. Erişim Tarihi: 13.05.2016

Wallerstein, Immanuel (1983). “*The Three Instances of Hegemony in the History of the Capitalist World-Economy*”. *International Journal of Comparative Sociology* 24 (1-2), s. 100--108

Wadhwa, Vivek (2016).Ending Patent Wars will be a huge boon to the tech industry”. <https://techcrunch.com/2016/03/10/ending-patent-wars-will-be-a-huge-boon-to-the-tech-industry/>. Erişim Tarihi: 13.06.2016

Wattanaputtipaisan, Thitapha (2014). Competition policy and intellectual property rights in the information and communications technology sector:Policy implications and options for ASEAN. *Asian-Pasific Economic Literature*. Vol.28, s.1-28.

Williams, Fred. I ve Safiullah,Rehan. M (2012). Litigator:Devoted to Intellectual Property Litigation &Enforcement. Volume 18, No.4,ss.1-12.

Wolf, Richard (2016). Samsung Wins Supreme Court Fight With Apple. USA Today. <http://www.jsonline.com/story/money/business/2016/12/06/95060318/>. Erişim Tarihi: 25.05.2017

Yang, Jessie (2014). “*The Use and Abuse of Patents in the Smartphones Wars: A Need For Change*. *Journal of Law, Technology & the Internet*.Vol.5,s.239-258

<http://t24.com.tr/haber/iphone-6-ve-iphone-6-plus-satislarina-yasak>, 345955. 18 Haziran 2016.<http://t24.com.tr/haber/iphone-6-ve-iphone-6-plus-satislarina-yasak>, 345955. Erişim Tarihi: 13.01.2017

Google (t.y). <https://www.google.com/press/motorola/> Facts About Google’s Acquisition of Motorola. Erişim Tarihi: 17.04.2017

<http://teknolojituru.com/2016/09/07/apple-cinde-kan-kaybediyor/>. Erişim Tarihi: 15.01.2017